

**Az emberi méltóság tiszteletben tartására vonatkozó előírás sérelme a TV2 csatornán közzétett *Mokka és Tények reggel* című műsorszámok 2011. szeptember 20-i adásában**

**A 417/2012. (II. 29.) számú médiatanácsi határozat kivonata**

**A tényállás**

A médiaszolgáltató a *Tények Reggel* című műsorszám 06.40.55-kor kezdődött szegmensében egy Csongrád megyei tanyán történt emberölésről tudósított, a *Mokka* című műsorszám 07.35.16-tól kezdődött részében pedig ugyanezen bűncselekménnyel összefüggésben egy stúdióbeszélgetést sugárzott. A médiaszolgáltató a tudósításban, illetve a stúdióbeszélgetésben az emberi méltóságot sértő módon mutatta be az áldozat kiskorú gyermekeit, illetve hallgatta meg őket elhunyt édesanyjuk szenvedélybetegségével, szerelmi életével és a tragédia körülményeivel kapcsolatban.

**A Médiatanács döntése**

A Médiatanács megállapította, hogy a médiaszolgáltató megsértette az Smtv. 14. § (1) bekezdésében foglalt, az emberi méltóság tiszteletben tartására vonatkozó követelményt, ezért 5.000.000 Ft összegű bírság megfizetésére kötelezte a médiaszolgáltatót.

**A határozat indokolása**

*Az Alkotmánybíróság szerint „az emberi méltóság, mint a személyiség integritása az emberi léttel együtt az emberi lényegét jelenti. A méltóság ember voltunknak és értékünknek felelő, és feltétlen tiszteletet parancsoló volta, emberi lényünk rangja. Az emberi jogok katalógusában, és a modern alkotmányokban az emberi élet, és méltóság ezért elsősorban nem is mint alapjogok, hanem mint a jogok forrásai, mint jogon kívüli értékek szerepelnek, amelyek sérthetetlenek.” [23/1990. (X. 31.) számú AB határozat]*

Az alkotmánybírósági gyakorlatban az emberi méltósághoz való jog azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá. Az emberi méltóság az Alkotmánybíróság értelmezésében – 8/1990. (IV. 23.) AB határozat – az általános személyiségi jog egyik megnyilvánulása, mely általános személyiségvédelmi funkciójából eredően további külön nevesített jogokat is magában foglal, így például az önazonossághoz, az önrendelkezéshez való jogot, az általános cselekvési szabadságot és a magánszféra védelméhez való jogot is.

A vizsgált műsorszámokban a médiaszolgáltató egy bűncselekményről adott hírt, melynek keretében egy kamaszkorú fiú és a nála 26 évvel idősebb, négygyermekes szeretője szexuális viszonyát dolgozta fel. Mindkét műsorrészben többször megemlítették, hogy az áldozat alkoholista volt; az emberölés feltételezett háttérében álló szerelmi viszony az összeállítások középpontjába került.

A sérelmezett műsorszámokban a kiskorú gyermekek névvel és arcképpel szerepeltek, a műsor befogadói számára a bemutatott képsorok alapján egyértelmű volt a gyerekek rossz szociális helyzete, lakhelyük rendezetlensége, ezáltal a médiaszolgáltató a műsorszámok tartalmához nem illeszkedő módon és mértékben tárta fel a riport elkészítésébe, illetve a stúdióbeszélgetésbe bevont gyermekek magánéletét. A műsorszámok készítése során a médiaszolgáltató teljes mértékben figyelmen kívül hagyta, hogy a gyermekek személyük azonosítására alkalmas bemutatása, társadalmi helyzetük és családi viszonyaik

nyilvánosság elé tárása sérti az emberi méltósághoz való jogot, valamint elhunyt édesanyjuk alkoholizmusával és szerelmi életével kapcsolatos meghallgatásuk negatív hatással lehet testi-lelki fejlődésükre, egész későbbi életükre.

A szükségtelen információk közzététele és a műsorvezető által feltett kérdések okán kialakult kiszolgáltatott helyzet megteremtésével, a médiaszolgáltató nem tartotta tiszteletben a műsorszámokban szereplő kiskorúak emberi méltóságát.

Az emberi méltósághoz való jog a gyermeket is megilleti, mely jogról törvényes képviselőjük sem mondhat le, erre tekintettel nem helytálló a médiaszolgáltató azon érvelése, miszerint „*az említett jogok megsértése már csak azért sem valószínűsíthető, mert a műsorszámokban maga a szülő jelenti ki, hogy hozzájárul a kiskorúak szerepeltetéséhez*”.

A 2011. szeptember 20-án közzétett *Tények Reggel* című műsorszám 06.40.55 és 06.44.46 között sugárzott összeállításában, az egyik gyermek névvel és arcképpel nyilatkozott elhunyt édesanyja alkoholizmusáról, miközben neve megjelent a képernyőn, hűgának az összeállításban az arcképe látszott.

Az ezt követő *Mokka* című műsorszám 07.35.16 és 07.44.00 között látható beszélgetésben mindhárom kiskorú névvel és arcképpel szerepelt, a műsorvezető keresztnevükön szólította őket, illetve a két fiú megszólalásakor teljes nevük is megjelent a képernyőfeliraton. A gyilkosságról író napilapok tanúsága szerint a műsorszámokban szereplő gyermekek életkora 9, 13 és 16 év volt.

A Médiatanács – a jogelőd hatóságnak a fiatalkorúak és gyermekek médiabeli megjelenítése, szerepeltetése vonatkozásában folytatott konzekvens gyakorlatával összhangban – rögzíti, hogy a gyermek jövőjének és hosszú távú érdekének védelme miatt, a bűncselekmények áldozataivá, elkövetőivé, gyanúsítottjaivá vált vagy ezen ügyekben tanúként meghallgatott, illetve a bűncselekménnyel bármilyen más módon kapcsolatba került 18 éven aluli fiatalkorúak és gyermekek nevének, arcképének, lakcímének, illetve személyazonosságának megállapítására alkalmas más adatok közzétételét kerülni kell a médiaszolgáltatás során. Ez az elv akkor is követendő, ha a gyermek szülője, törvényes képviselője, illetve gyámja hozzájárul a gyermek médiaszolgáltatásban történő bemutatásához. A fentiek alól csak az jelenthet kivételt, ha a gyermek személyazonosságának közzététele a gyermek érdekét szolgálja, vagy azt bírósági határozat rendelte el.

Mindkét műsorszámokban olyan beszélgetésben vettek részt a gyerekek, amelyben a nemrég elhunyt édesanyjuk agresszív, alkoholista emberként, rossz anyaként, hűtlen élettársként tűnt fel. A riporter, illetve a műsorvezető ezen tulajdonságokat tanúsító eseményekre, körülményekre rá is kérdezett a gyerekeknél, amivel olyan helyzetbe hozta őket, hogy maguk is kénytelenek voltak negatívan nyilatkozni elhunyt édesanyjukról.

Mindkét vizsgált összeállításra jellemző volt a „szexuális viszony” többszöri ismétlése, hangsúlyozása, mely újabb, valódi információval nem szolgált, kizárólag a nézői érzelmek fokozására, szenzációkeltésre volt alkalmas. Ezt a célt szolgálták a képernyőfeliratok is, mint pl. „*Megölte szeretőjét a tini*”, mely az első tudósítás alatt szinte mindvégig látszott, vagy a következő képernyőszöveg: „*Téma: megfojtotta 41 éves szeretőjét a tini!*”, amely a stúdióbeszélgetés közben tűnt fel többször.

A feldolgozás központi témájával – a szexuális viszonytal – kapcsolatban nem csak az apától, hanem a gyermekektől is megkérdezte a műsorvezető, hogy tudtak-e róla, illetve mit tudtak róla. Mindkét műsorrész a valódi téma, a bűncselekmény tényszerű, alapos bemutatásának hiányáról, illetve az empátia teljes hiányáról tanúskodott. A műsorvezető,

illetve a riporter úgy beszélgetett kiskorú vendégeivel, mint aki nincs tudatában annak, hogy traumát átélt, krízisben lévő személyekről van szó.

Az Alkotmánybíróság értelmezésében az emberi méltóság a személyiségi jogok „anyajoga”, így többek között magában foglalja a magánszféra tiszteletben tartásának kötelezettségét is. Mindkét műsorrésszel kapcsolatban elmondható, hogy azokban a gyermekek magánéletének az édesanya tragédiájával össze nem függő részletei is napvilágra kerültek, pl. az elhunyt édesanya szenvedélybetegségével magyarázott családi konfliktusok (veszekedett a gyerekekkel, elüldözte őket otthonról, számtalanszor elmenekültek előle, egyik testvérük inkább bentlakásos iskolát választott).

A médiaszolgáltató ezen túl szükségtelenül mutatta be a család szociális helyzetét, anyagi körülményeit. A *Tények Reggel* riportjában megjelent egy szobabelső, ahol a gyerekek egyetlen ágyban közösen alszanak, majd a tragédiát taglaló narráció közben egy udvarra kidobott, szétszaggatott kárpitú fotelre közelített a kamera, illetve a gondozatlan udvart is láthatták a nézők. A képek révén a médiaszolgáltató az alapinformációhoz képest olyan adatokkal, körülményekkel ismertette meg a nézőket, melynek semmi köze nem volt a bűncselekményhez, a műsorban szükségtelenül közzétett információk révén kizárólag, egy nemrég súlyos traumát átélt gyermekek magánszférájának, rendkívül rossz szociális körülményeinek részleteit hozta nyilvánosságra.

A gyermekek szerepeltetése, bevonása a stúdióbeszélgetésbe problematikus volt abból a szempontból is, hogy mindvégig pszichésen megterhelő párbeszédben vettek részt, anélkül, hogy közben bármilyen – a traumát feldolgozni segítő – szakmai (pszichológusi) segítséget kaptak volna.

Az Smtv. 14. § (1) bekezdésének megsértésére irányuló eljárások során a Médiatanács nem egyéni jogsérelemről dönt, hanem annak megállapítására jogosult, hogy a médiaszolgáltató az emberi méltóság tiszteletben tartásával tevékenykedik-e, egyes műsorainak témája, jellege nem sérti-e az alapvető jogokat. Másképpen fogalmazva: a vélemény- és sajtószabadság korlátjaként megjelenő, médiatartalmakat érintő törvényi rendelkezések alkalmazása során a Médiatanács nem az egyént védi, hanem azt hivatott biztosítani, hogy a média működése az alkotmányos keretek között maradjon. Ez vezethető le a médiaszolgáltató nyilatkozatában is említett 46/2007. (VI. 27.) sz. AB határozatból, és ebből következik, hogy a közigazgatási eljárás alanya nem a sérelmet szenvedett, hanem a jogsértést elkövető médiaszolgáltató.

Mindebből ugyanakkor nem következik, hogy az emberi méltósághoz való jog sérelme a médiaszolgáltatásban ne valósulhatna meg egy adott műorszám elkészítésével és közzétételével kapcsolatban, konkrét személy(eke)t érintő sérelem nyomán is (Legfelsőbb Bíróság Kf.VI.38.474/2000/3. sz. ítélete).

A Legfelsőbb Bíróság Kfv.IV.37.171/2011/4. számú ítéletében rögzítette, hogy a médiahatóság „*a műsorszolgáltató alkotmányos alapjogok tiszteletben tartó magatartását az egyes műorszámok egyedi vizsgálatával ellenőrzi. Ezen belül akár egy képkocka, akár egy mondat is megalapozhatja a jogsértést, hiszen ha az adott képpel, mondattal megsérti akár csak egy személy emberi jogát is, akkor nem az emberi jogok tiszteletben tartásával tevékenykedik. Szó sincs tehát arról, hogy a műsorszolgáltató csak egy tendenciózusan megvalósuló sérelem esetén lenne elmarasztalható, vagyis a jogsértés csak akkor lenne megállapítható, ha a műsorszolgáltató általában a műsoraival, azok témáival, az azokban megjelenített álláspontokkal sérthetné az emberi jogokat.*”

Az ombudsman az OBH 2203/2004. sz. jelentésében is arra az álláspontra helyezkedett, hogy az alkotmányos alapjogok intézményes védelmére a médiahatóság nemcsak jogosult, hanem köteles is. Véleménye szerint a médiahatóságnak a Médiatörvény nem azt teszi feladatává, hogy érvényesítse a személyhez fűződő jogokat az arra jogosult helyett, hanem

azt, hogy a vele közjogi viszonyban álló műsorszolgáltatókkal szemben ellenőrizze és felügyelje az Rttv. 3. § (2) bekezdésében foglaltak érvényesülését.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a Médiatanács az ügy tárgyát képező esetben – a médiaszolgáltató álláspontjával szemben - nem a személyhez fűződő jogok védelme, hanem a médiaszolgáltatás során elkövetett jogsértés megszüntetése érdekében lép fel, a médiaszolgáltató által közzétett műsorszámok kapcsán.

A fenti idézett alkotmánybíróági és bírósági döntések alapján a Médiatanács az emberi méltóság védelmében nem kizárólag a műsorszám egésze, avagy a műsorszámok összessége vonatkozásában, hanem a jogsértést megvalósító műsorszegmensek tekintetében is jogosult eljárni.

A Médiatanács abban az esetben állapíthatja meg az emberi méltóság alapvető értékének sérelmét, amennyiben a sérelem eléri a közérdekű igényérvényesítés, a demokratikus nyilvánosság veszélyeztetésnek küszöbét.

A jelen határozat tárgyát képező műsorszámokkal kapcsolatban a hatósági fellépés indokát az jelenti, hogy a műsorszámok közzétételével a médiaszolgáltató olyan alapvető normát hagyott figyelmen kívül, mint a kiskorúak – szüleik, gondozóik sorsától független – emberi méltósághoz való joga, mely alapérték tisztelete a társadalmi élet és együttműködés egyik fő fundamentuma.

A Médiatanács a hatályos szabályozási környezettel összhangban és a kialakított szankció-alkalmazási gyakorlatának megfelelően az Mttv. 187. § (3) bekezdésében foglalt jogkövetkezmények közül a bírság alkalmazása mellett döntött, mivel a feltárt és megállapított jogsértések vonatkozásában e közjogi eszközt ítélte a legalkalmasabbnak arra, hogy a jogsértőt visszatartsa a jövőbeni jogsértések elkövetésétől. A Médiatanács úgy ítélte meg, hogy az egyedi ügyekben, az ügy sajátosságai mentén végrehajtott mérlegelés alapján megállapított, a jogsértések súlyához illeszkedő mértékű, arányos összegű bírság kellő visszatartó erővel rendelkezik a további jogsértések tekintetében.

A Médiatanács a médiaszolgáltatót az Smtv 14. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés két esetben történt megsértése miatt a kiszabható bírságmaximum (ötvenmillió forint) 10%-ának megfelelő, 5.000.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

Tekintettel azonban a jelen ügy tárgyát képező jogsértés súlyára és az azzal érintett személyek kiskorú – így fokozottabb törvényi védelem alá eső – mivoltára a Médiatanács magasabb összegű bírság alkalmazása mellett döntött, a jövőbeni jogsértések megelőzése érdekében (generális prevenció).

A Médiatanács külön tekintettel volt arra, hogy egy esetleges újabb jogsértés esetén alkalmazandó szankció esetén érvényesülhessen a fokozatosság elve, azaz az ismétléssel járó növekvő progresszivitás és a szankcionálás kiszámíthatósága, előreláthatósága.